O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro`yxatga olindi
№ БД-60310400
« 14 **»** 10 **2024 y**

«TASDIQLAYMAN»
SamDU rektori:
_____ R.I.Xalmuradov
«____» _____ 2024 y

SOTSIOLOGIK TADQIQOTLAR METADOLOGIYASI VA TEXNIKASI
FANIDAN

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	**300000 -**	**Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot;**
Ta’lim sohasi:	**310000 -**	**Ijtimoiy va xulq-atvorga mansub fanlar;**
Ta’lim yo‘nalishi:	**60310400 -**	**Sotsiologiya**

Samarqand-2024

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar
STM1318 STM1418 STM1518	2024-2025 2025-2026	3-4-5	6 6 6
Fan/modul turi	**Ta’lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O‘zbek/rus		3-semestr-6 4-semestr-6 5-semestr-6

	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Sotsiologik tadqiqotlar metadologiyasi va texnikasi	78 78 78	102 102 102	540

2. **I. Fanning mazmuni:**

Fanni o‘qitishdan maqsad – mazkur fan talabalarga empirik sotsiologik tadqiqotlar to‘g‘risida to‘la tasavvur beradi va olingan bilimlar asosida konkret sotsiologik tadqiqotlar o‘tkazish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga tadqiqot dasturi tuzish, ma’lumotlarni qayta ishlash va olingan ma’lumotlarni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Sotsial voqelikni empirik sotsiologik nuqtai nazardan tahlil qilish, jamiyatdagi voqea, jarayon va hodisalarni amaliy tadqiqot metodlari asosida tadqiq qilish, nazariy sotsiologiya va amaliy sotsiologik tadqiqot o‘rtasidagi uyg‘unlikni ta’minlash, mustaqil sotsiologik tadqiqotlarni tashkil qilish, o‘tkazish, olingan ma’lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish, amaliy taklif va tavsiyalarni ilgari surish ko‘nikmalarini hosil qilishdan iborat.

Fanning vazifalari - Talabalarda amaliy sotsiologiyaning nazariy-metodologik asosi, predmeti, vazifalari va strategik tahlil hamda bashorat qilish uchun ularning amaliy ahamiyati to‘g‘risida tasavvur uyg‘otish;

- talabalarda konkret sotsiologik tadqiqot o‘tkazish va sotsiologiyaning nazariy bilimlarini amaliy maqsadlar uchun qo‘llash malakalarini shakllantirish;

- sotsiologik tadqiqot dasturi tuzish, dala tadqiqoti o‘tkazish, olingan ma’lumotlarni maxsus sotsiologik dasturlar asosida kompyuterda qayta ishlash, olingan ma’lumotlarni tahlil qilish usuli, texnikasi va malakasini o‘rgatish;

- jamiyatda ro‘y berayotgan ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy jarayonlarni o‘z vaqtida tahlil qilish va bashoratni ilgari surish imkoniyatini beradigan amaliy sotsiologik usullar bilan qurollantirish.

II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlar metodologiyasi, metodi, texnikasi va protsedurasi

Sotsiologik tadqiqot jarayonining asosiy tushunchalari: metodologiya, metodika, texnika, protsedura. Tadqiqot metodologiyasi va metodini aniqlash, ularning o‘xshashligi va farqlari. Metod va metodologiya tushunchalarining aloqasi. Protsedura texnik usul va operatsiyalar ketma-ketligini mantiqiy tuzilishi sifatida.

2-mavzu. Sotsiologiktadqiqotlarning asosiy bosqichlari

Sotsiologik tadqiqot” tushunchasi, sotsiologik bilish tizimida uning funksiyalari. Sotsiologik tadqiqotlarning amaliy qo‘llanishi. Sotsiologik tadqiqot bosqichlari to‘g‘risidagi turli qarashlar. Tayyorlov bosqichi; dala ishlari; ma’lumotlarni qayta ishlash; hisobot yozish. Asosiy harakat turlari: tadqiqot dasturini tayyorlash, ma’lumotlar yig‘ish, ma’lumotlar tahlili. Sotsiologik tadqiqotlarning tasniflash mezonlari va asosiy turlari. Fundamental, amaliy, kompleks tadqiqotlar. Razvedkali, pilotaj, tasviriy, analitik, bashoratga oid tadqiqotlar. Monogrifik va tanlanma tadqiqot. Qiyosiy, panel, trend tadqiqotlar. Longityud tadqiqot. Sotsial monitoring.

3-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarning turkumlanishi

Sotsiologik tadqiqotlarning 3 asosiy turlari: I.Razvedkali tadqiqotlar. Foydalanish sohasi, asosiy vazifalari. Ekspress tadqiqot razvedkali tadqiqotning turi sifatida. Jamoatchilik fikrining vazifalari. Tadqiqotning bu turida ma’lumotlar yig‘ish metodlari.

Tasvirlovchi tadqiqotlar. Uni qo‘llash sohalari tasvirlovchi tadqiqot dasturi. Tahlil ob’ekti. Analitik tadqiqotlar. Analitik tadqiqotning maqsadi. Amaliy ahamiyati. Analitik tadqiqotlarni tayyorlash. Sotsiologik ma’lumotlar yig‘ishning kompleks xarakteri. Eksperiment analitik tadqiqotning turi sifatida. Eksperiment o‘tkazishning metodik xususiyatlari. Qo‘shimcha mezonlar. Sotsiologik tadqiqot turlari tasnifi.

4-mavzu. Sotsiologik tadqiqot dasturi va uning tarkibiy elementlari

Dastur sotsiologik tadqiqotning asosiy xujjati sifatida. Dastur yangi sotsial bilim olishning yo‘llari, yondashuvlarini nazariy ishlab chiqish sifatida. Dastur tushunchasi, sotsiologik tadqiqotda uning o‘rni va ahamiyati. Dastur vazifalari: metodologik, metodik, bashoratga oid, tashkiliy-

texnologik. Dastur mazmuni: sotsiologik tadqiqotning metodologik, metodik, tashkiliy rejasi. Tadqiqotning 2 turi va ularga mos keladigian dasturlar: 1) nazariy-amaliy, 2) amaliy. Dastur tuzishning qat'iy qo'yilgan bosqichlari. Sotsiologik tadqiqot dasturi strukturasi: nazariy-metodologik va tashkiliy-metodik (protsedurali) qism. Dasturning nazariy-metodologik qismi.

5-mavzu. Sotsiologik tadqiqot muammosi va strategik rejasini asoslash

Sotsial jarayonlar dinamikasini o'rganish va sotsial qarama-qarshiliklarni echish zaruriyati – amaliy sotsiologik tadqiqot rivojining asosi sifatida. Sotsial muammo turlari va muammoli vaziyat belgilari. Sotsial muammoni tadqiqot muammosi sifatida konseptual asoslash - sotsiologik tadqiqot dasturi tuzishning asosiy vazifasi. Tadqiqot dasturida muammoni asoslashning xususiyatlari. tadqiqot ob'ekti va predmetini chegaralash (ob'ektning asosiy belgilarini ajratish, muammoni tahlil etishning dastlabki tushunchalarini aniqlash) – asoslashning dastlaki bosqichi sifatida. Tadqiqot maqsadi va vazifalarini belgilashda tadqiqot muammosini asoslashning ahamiyati.

6-mavzu. Sotsiologik tadqiqotda gipotezalar. Gipotezalar ilgari surish protsedurasi

Gipotezalarni ilgari surish protsedurasi. Gipotezalar tasnifi. Tasviriy, tushuntiruvchi, genetik gipotezalar. Asos-gipoteza va oqibat-gipoteza. Gipotezalar tuzishga qo'yiladigan asosiy talablar. Tadqiqot gipotezasi bilan vazifalari o'rtasidagi o'zaro aloqa. Asoslanganlik, mantiqiy mutanosiblik va muqobillik tamoyillari. Gipotezalarni tekshirishni rejalashtirish va uning keyingi tadqiqot protseduralarini ishlab chiqishdagi o'rni.

7-mavzu. Asosiy tushunchalar interpretatsiyasi va operatsionalizatsiyasi

Tadqiqotning konseptual modelidan tadqiqotning predmetli sohalarini tasvirlashga o'tish. Ilgari surilgan gipotezalardan natijalarni bilish va ularni tekshirish uchun empirik referentlarni izlash. Konseptual modelning mantiqiy tahlili, asosiy tushunchalar interpretatsiyasi. Tayanch tushunchalar bilan tadqiqotning predmetiga tegishil bo'lgan empirik indikatorlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni aniqlash.

Empirik indikator kuzatish va o'lchash mumkin bo'ladigan ob'ekt belgilari ko'rsatkichi sifatida. Tushunchalar operatsionalizatsiyasi - empirik belgilar va ularni qayd etish usullari mazmunini ochishdir.

8-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda shkalalar

Shkala-o'lchov etaloni. O'lchash etalonlarini izlash. Birlamchi o'lchov protsedurasining tekshirishda ishonchlilik usullari. SHkalalarning

umumiy tasnifi. Oddiy nominal shkala. Qismantartiblangan nominal shkala. Tartiblangan shkala, teng intervalli metrik shkala. Proporsional baholangan shkala. Gutman shkalasida bir yo'nalishli kontinuumni izlash (tartiblangan nominal shkala). Tyorstounning teng intervalli shkalasida berilgan punktlarni tanlab olishda sudyalardan foydalanish. Birlamchi sotsial tasniflarni belgilashda to'rtta cheklangan kvantifikatsiya.

9-mavzu. Sotsiologik tadqiqotda tanlash metodi

Sotsiologiyada tanlash metodini qo'llashning xususiyatlari. Tanlash metodining mohiyati. Tanlashni amlga oshirish bilan bog'liq tushunchalar: umumiy va tanlanma majmua, tanlash birliklari, tahlil birliklari, dispersiya. Tanlashni tashkil etish tamoyillari. Tanlash metodini qo'llashning shartlari. Tanlashni tuzishning asosiy metodlari: ehtimolliy tanlash metodi va qat'iy bo'lmagan tasodifiy metodlar. Sotsiologik tadqiqotlarda tanlashlarning matematik tahlili. Ehtimolli tanlash metodiga asoslangan tanlash turlari: oddiy tasodifiy, sistematik, seriyali; ko'p bosqichli, kombinatsiyalashgan, ko'p fazali; stratifikatsiyali va uyali.

10-mavzu. Sotsiologik tadqiqotning tashkiliy protsedurali rejasi

"Sotsiologik tadqiqotni tashkil etish" tushunchasi. Sotsiologik tadqiqotni ilmiy tashkil etish – ishonchli ma'lumot olish sharti. Sotsiologik tadqiqotni tashkil etish jarayoni strukturasi: mantiqiy va tashkiliy-protsedurali reja.

"Tadqiqotning ishchi plani", "ishlarning tarmoqli grafigi" tushunchalari. Sotsiologik tadqiqotni tashkil etish dasturi, uni amalga oshirish, ishchi rejasiga qo'yiladigan talablar. "Sotsiologik tadqiqot instrumentariysi" tushunchasi. Sotsial ma'lumotlar yig'ish va qayta ishlashning metod, metodika va texnik vositalarini tanlash.

11-mavzu. Ma'lumotlar yig'ish metodlari tasnifi

Tadqiqotning dala bosqichi. Empirik ma'lumotlarning ahamiyati. Tadqiqotning maqsad va vazifalariga ko'ra ma'lumotlar yig'ish metodlarini tanlash. Ma'lumotlar yig'ish metodlarini umumiy tasnifi. Adabiyotlar, hujjatlar, birlamchi ma'lumotlar tahlili. Aksiologik; biografik; kuzatish; ekspert baholash; so'rov; afzalliklarni bilish; kross-madaniy taqqoslash; monografik; juftli taqqoslash metodlari.

12-mavzu. So'rov metodi

So'rov tushunchasi. So'rov ma'lumotlarining sifatiy mezonlari. O'lchov instrumentining ilmiy asoslanganligi: 1) relevantlik, 2) betaraflik (ob'ektivlik), 3) kira olishlik, 4) farqlantiruvchi qobiliyat. So'rovning asosiy bosqichlari: 1-bosqich adaptatsiya (razvedka, mashq, zondaj), 2-bosqich qo'yilgan maqsadga erishish (asosiy ma'lumotlar yig'ish), 3-bosqich so'rovni tugatish. So'rov ko'rinishlari: o'zaro ta'sirning xarakteriga ko'ra

(anketa orqali va intervyu), o'tkazish joyiga ko'ra (yashash joyi yok ish joyi), tadqiqotchi bilan respondent o'rtasidagi muloqot vositasiga ko'ra (matbuot, pochta, yakkama-yakka suhbat, telefon). So'rovning turli turlarnining ustunlik va kamchilik tomonlari.

13-mavzu. Anketa (so'rov varaqasi) orqali so'rov o'tkazish

So'rov varaqasi orqali so'rov o'tkazish spetsifikasi birlamchi sotsiologik ma'lumotlar yig'ish metodi sifatida. Anketali so'rovning turli ko'rinishlari. Anketali so'rovning ustunlik va kamchiliklari.

Anketali so'rov bosqichlari va protseduralari. Sotsiologik so'rov varaqasi (anketa) so'rovning asosiy instrumenti sifatida. So'rov varaqasining mantiqiy va tashkiliy tuzilishi, uni loyihalashtirishning asosiy tamoyillari va qoidalari. Kirish qismining o'rni va ahamiyati: tadqiqot maqsadlarini tushuntirish, javob berish qoidasini bayon etish, anonim xarakterda ekanligini kafolatlash. So'rov varaqsining asosiy qismi: dasturli savollarni tadqiqot savollariga o'tkazish; mazmun bloklarini loyihalash; so'rov varaqasining mantiqiy chizmasini tuzish.

14-mavzu. Anketa (so'rov varaqasi) tuzish

So'rovning faza va bosqichlariga ko'ra savollarning ketma-ketlik tamoyili. Savollarning joylantirish mantiqi. Savollarni qo'yish texnikasi. Anketani respondent xarakteriga mos kelishi. Savol shakllarini tanlash mezonlari. Savollar mazmuni. Faktlar haqidagi savollar. Bilim haqidagi savollar. Nuqtai-nazar, yo'l-yo'riq, hatti-harakat motivlari haqidagi savollar. Bilimni aniqlash uchun ishlatiladigan savollar. YOpiq, ochiq, yarim ochiq yoki yarim yopiq savollarni tuzish.

15-mavzu. Pochta va telefon orqali so'rov o'tkazish

Pochta orqali so'rov o'tkazish anketali so'rovning bir ko'rinishi sifatida. Uning ustunlik va kamchiliklari. Pochta orqali so'rov o'tkazishning metodik-tashkiliy vazifalari va uning instrumentariysi – pochta so'rov varaqasini ishlab chiqish. Pochta so'rov varaqasining o'ziga xosligi: mazmunini oddiyligi, savol va javoblar tuzishning qisqa va lo'ndaligi.

Telefon orqli so'rov o'tkazish va uning xususiyatlari Uning ustunlik va kamchiliklari. Telefon orqali so'rov o'tkazishning metodik-tashkiliy vazifalari va uning instrumentariysi. So'rov varaqasining o'ziga xosligi. Reprezentativlik muammosi.

16-mavzu. Intervyu sotsiologik so'rov metodi sifatida

Intervyu sotsial informatsiya yig'ishning o'ziga xos metodi sifatida. Intervyuning so'rov varaqasi (anketali) orqali so'rov o'tkazishdan umumiy farqi. Sotsiologik va jurnalistik intervyuning xarakterli xususiyatlari. Intervyu tasniflari: maqsad va vazifalariga ko'ra (terapevtik, sotsiologik, jurnalistik), texnikasiga ko'ra (fokuslashgan, fokuslashmagan, ochiq,

yopiq); protsedurasiga ko'ra (direktiv, nodirektiv, formallashgan, erkin); respondentlarning xarakteriga ko'ra (guruhiy, yakka).

17-mavzu. Fokus-guruh

Fokus-guruh metodining metodologik asoslari. Fokuslashgan intervyu va fokus-guruh. Fokus-guruhlarni shakllantirishning umumiy tamoyillari. Fokus-guruhlarni tashkil etish va fokus-guruh natijalarini umumlashtirish va tahlil qilish. Fokus-guruh natijalarini qayd etish usullari. Fokus-guruh natijalarini rasmiylashtirish tartibi.

18-mavzu. Ekspert-so'rovi

Ekspert-so'rov metodologiyasi. Ekspert so'rov turlari. Ekspertlarni tanlash. Ekspert baholari validligi omillari. Ekspet so'rovi metodini qo'llash murakkabliklari. Ekspert so'rovi natijalarini rasmiylashtirish talablari.

19-mavzu. Marketing tadqiqotlarda sotsiologik metodlar

Marketing tadqiqotlarning maqsad-vazifalari. Marketing tadqiqotlarda reprezentativlikni ta'minlash muammolari. Brif va brifing. Marketing tadqiqot turlari. Marketing tadqiqot natijalarini qo'llash sohalari.

20-mavzu. Siyosiy tadqiqotlar

Sotsiologik tadqiqot metodlaridan siyosiy jarayonlarni o'rganishda foydalanish xususiyatlari. PR –texnologiyalar. Praymeriz. Exit-Poll. Siyosiy reyting. Siyosiy tadqiqot natijalarini tahlil qilish va qo'llash tartibi.

21-mavzu. Hujjatlarni tahlil qilish metodi turlari va protsedurasi

Hujjatlar sotsiologik ma'lumotlarning eng muhim manbai sifatida. Sotsiologiyada hujjat tushunchasi. Hujjatlar tasnifi: ma'lumotlarni qayd etilishiga ko'ra; ma'lumotlarni olish usuliga ko'ra; mualliflik xarakteriga ko'ra; ma'dumotlarga "yaqinlik" darajasiga ko'ra. YOzma hujjatlar: davlat va markaziy arxivlvr; tashkilot va korxona arxivlari; hisobot statistikalari; ilmiy nashrlar; matbuot; shaxsiy hujjatlar; empirik ma'lumotlar arxivi. Ikonografik hujjatlar (kino-video va fotohujjatlar). Fonetik hujjatlar. Sotsiologik tadqiqotlarda hujjatlarni tahlil qilish metodidan foydalanishning ustunlik va kamchilik tomonlari.

22-mavzu. Kontent-analiz metodi

Kontent analiz hujjatlarlarni formal tahlil qilish vositasi sifatida. Sotsiologik tadqiqotda bu metoddan foydalanish imkoniyatlari. Hujjatlarni formal tahlil qilishning metodologik masalalari. Hujjatlar tili muammosi.

Kontent-analiz mohiyati, uning umumiy tavsifi, kuchli va kuchsiz tomonlari. Semantik, sintaksis, pragmatik va miqdroriy tahlil. konetn-analiz texnikasi. "Mazmun birligi", "kuzatish birligi", "o'lchash (hisob-kitob)

birligi" tushunchalari. Mazmun birliklarini loyihalashtirish usullari. Kontent-analizni amalga oshirish metodikasi. Hujjatlarni tanlash va hujjat tipidagi ma'lumotlarning sifati. Jamoatchilik fikrini o'rganishda kontent-analiz metodlaridan foydalanishning afzalliklari.

23-mavzu. Kuzatish metodi turlari va uning protsedurasi

Ijtimoiy fanlarda kuzatish metodi. Kuzatish metodining mazmun mohiyati. Ilmiy kuzatishning alohida belgilari. Sotsiologik kuzatish xususiyatlari. Kuzatish turlari. Rasmiylashtirilgan kuzatish. Ichki va tashqi kuzatish. Ichki anonim kuzatish. Kuzatish metodining yutug'i va kamchiliklari. Kuzatish metodida kuzatuvchining roli.

24-mavzu. Sotsial eksperiment

Ilmiy eksperiment xususiyatlari. Sotsial eksperiment metodologiyasi va metodikasi. Eksperiment o'tkazish protsedurasi. Eksperimentda guruhni shakllantirish. Eksperimentni tashkil etish va o'tkazish murakkabliklari.

25-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda test

Test metodologiyasi. Testlarni turkumlash. Sotsiometrik protseduralar. Test texnologiyasi. Kompyuter testlari.Sotsiologik tadqiqotlarda test metodikalarini qo'llash xususiyatlari. Test natijalarini qayta ishlash va tahlil qilishning metodologik xususiyatlari.

26-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda biografik metodlar

Biografik metodning imkoniyatlari va kamchiliklari. Biografik tadqiqotlarda ma'lumotlarning ob'ektivligi mezonlari. Biografik ma'mulotlar manbalari. Biografik intervyu turlari. Biografik tadqiqotlarda narrativ hikoya metodini qo'llash. Biografik tadqiqot natijalarini qo'llash sohalari.

27-mavzu. Internet tadqiqotlar

Internet tadqiqotlar yutuqlari va kamchiliklariyu internet tadqiqotlarni o'tkazish tamoyillari. Miqdoriy Internet tadqiqotlarni tashkil etish va o'tkazish texnologiyalari. Sifatli Internet tadqiqotlarni o'tkazish. Internet saytlar, blog va forumlarni o'rganishning metodologik xususiyatlari.

28- mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda keys-stadi (case-study)

Sotsiologik amaliyotda keys metodini qo'llash xususiyatlari. Keys-stadi metodi bo'yicha tadqiqot turlari. Keys-stadi metodining yutuqlari va kamchiliklari. Keys metodining qo'llash sohalari. Keys-stadi natijalarini umumlashtirish va tahlil qilish xususiyatlari

29- mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda tizimli tahlil

Tizimli tahlil metodologiyasi sotsiologik tadqiqotlardagi ahamiyati. Metodologiya tizimlarni, ularning elementlari va o'zaro aloqalarini tushunishga yordam berish. Quyida tizimli tahlil metodologiyasining asosiy xususiyatlari va sotsiologik tadqiqotlarda qanday qo'llanilishi

30-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda vizual usullar

Sotsiologiyada vizual usullarning qamrovi va xususiyatlari, zamonaviy sotsiologik tadqiqotlarda qo'llaniladigan vizual usullarning asosiy turlari va tasnifi, vizual usullardan foydalanishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar va cheklovlar; tadqiqot muammosini hal qilish uchun vizual usuldan foydalanish zarurligini asoslash, vizual manbalardan foydalangan holda sotsiologik muammoni o'rganish istiqbollarini baholash, sotsiologik tahlil uchun shaxslarning kundalik hayotining aspektlarini vizualizatsiya qilish texnikasi bilimlarini qo'llash.

31-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilish

Ma'lumotlar matritsasini shakllantirishning uslubiy tamoyillari; miqdoriy ma'lumotlarni vizual tasvirlashning asosiy shakllari; miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilishda foydalaniladigan asosiy statistik ko'rsatkichlar; miqdoriy yo'naltirilgan sotsiologik tadqiqotlar o'tkazishning zamonaviy kontseptsiyalari; ma'lumotlarni tahlil qilish mantig'i va usullari, ma'lumotlar matritsasini shakllantirishning uslubiy tamoyillari; miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilishda foydalaniladigan asosiy statistik ko'rsatkichlarni sharhlash;

32-mavzu. Sotsiologik tadqiqotlarda qiyosiy tahlil

Turli ob'ektlar, jarayonlar yoki hodisalarni taqqoslash orqali ularning o'xshashliklari va farqliliklarini aniqlash. Qiyosiy tahlilning sotsiologik tadqiqotlarda ahamiyati. Qiyosiy tahlilning asosiy xususiyatlari, qo'llanilishi va afzalliklari.

33-mavzu.Amaliy tadqiqotlarning xususiyatlari.

Amaliy sotsiologik tadqiqotlar ta'rifi. Empirik sotsiologik tadqiqotning o'ziga xos xususiyati, sotsiologiyaga xos maxsus usullar bilan olingan eksperimental bilimlar, jamiyat, ijtimoiy jarayonlar va muammolar haqidagi bilimlarni to'ldirish zarurati. Ma'lumotlarga asoslangan bilimlar nazariy farazlar, farazlarni sinab ko'rish, sotsiologik nazariyaning rivojlanishi.

34-mavzu. Statistik ma'lumotlarni qayta ishlash

Savollarga berilgan barcha javoblarni yoki matnlar mazmunini kuzatish/tahlil qilishning barcha toifalari bo'yicha barcha qiymatlarni

taqsimlash. Foizlarni turli asoslar bo'yicha hisoblash, so'rovda: respondentlarning umumiy sonidan, respondentlar sonidan yoki ma'lum bir savolga javob berganlarning foizi. Asosni tanlash tahlil maqsadiga va olingan natijalar. Bir tomondan, o'lchagich dala va ish yuritish bosqichida yo'l qo'yilgan xatolarni aniqlash va tuzatishga imkoni.

III. Seminar va amaliy mashg'uloti bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar:

Seminar mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Sotsiologik tadqiqotlar metodologiyasi, metodi, texnikasi va protsedurasi
2. Sotsiologik tadqiqotlarning asosiy bosqichlari
3. Sotsiologik tadqiqotlarning asosiy bosqichlari
4. Sotsiologik tadqiqotlarning turkumlanishi
5. Sotsiologik tadqiqot dasturi va uning tarkibiy elementlari
6. Sotsiologik tadqiqot dasturi va uning tarkibiy elementlari
7. Sotsiologik tadqiqot muammosi va strategik rejasini asoslash
8. Sotsiologik tadqiqotda gipotezalar. Gipotezalar ilgari surish protsedurasi
9. Asosiy tushunchalar interpretatsiyasi va operatsionalizatsiyasi
10. Sotsiologik tadqiqotlarda shkalalar
11. Sotsiologik tadqiqotda tanlash metodi
12. Sotsiologik tadqiqotning tashkiliy protsedurali rejasi
13. Ma'lumotlar yig'ish metodlari tasnifi
14. So'rov metodi
15. Anketa (so'rov varaqasi) orqali so'rov o'tkazish
16. Anketa (so'rov varaqasi) tuzish
17. Pochta va telefon orqali so'rov o'tkazish
18. Intervyu sotsiologik so'rov metodi sifatida
19. Fokus-guruh
20. Ekspert-so'rovi
21. Marketingtadqiqotlarda sotsiologik metodlar
22. Siyosiy tadqiqotlar
23. Hujjatlarni tahlil qilish metodi
24. Hujjatlarni tahlil qilish metodi turlari va protsedurasi
25. Kontent-analiz metodi
26. Kuzatish metodi
27. Kuzatish turlari va uning protsedurasi
28. Sotsial eksperiment
29. Sotsiologik tadqiqotlarda test
30. Sotsiologik tadqiqotlarda biografik metodlar
31. Internet tadqiqotlar
32. Sotsiologik tadqiqotlarda keys-stadi (case-study)

33. Sotsiologik tadqiqotlarda tizimli tahlil
34. Sotsiologik tadqiqotlarda tizimli tahlil
35. Sotsiologik tadqiqotlarda qiyosiy tahlil

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar:

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ijtimoiy tadqiqotlar va sotsiologik tadqiqotlar: umumiylik va tafovut
2. Ilmiy so'rov belgilari
3. Tasodifiy va notasodifiy tanlov
4. Anketali so'rov varaqasi kompozitsiyasi
5. Intervyuda moderator startegiyasi
6. SHaxsiy intervyu (face-to-face)
7. Kabinet so'rovlari (Desk Research)
8. VALS Survey so'rov varaqalari (online version)
9. Ekspert so'rov metodologiyasi
10. Nooddiy ekspertlar
11. Praymeriz
12. Sotsiologiyaning hujjatli manbalari
13. Sotsiodramaturgik va etnometodologik eksperimentlar
14. Action research
15. Action research metodlari
16. Sotsiometrik protseduralar
17. Gellap instituti
18. Konsalting tashkilotlar
19. Sotsiologik tadqiqotning tashkiliy protsedurali rejasi
20. Nuqtali va qayta tadqiqotlar
21. Operativ tadqiqotlar
22. Ideal va real tanlanma yig'indi
23. Tanlanma yig'indi pasportichkasi
24. Anketali so'rovnomada "ism effekti"
25. Sotsiologik tadqiqotlarda buyurtma va buyurtmachi
26. Marketing tadqiqot natijalarini qo'llash sohalari
27. Sotsial ma'lumotlar yig'ish va qayta ishlashning metod, metodika va texnik vositalarini tanlash
28. Hujjatlarni formal tahlil qilishning metodologik masalalari.
29. Jamoatchilik fikrini o'rganishda kontent-analiz metodlaridan foydalanishning afzalliklari
30. Biografik tadqiqotlarda narrativ hikoya metodini qo'llash
31. Ekspert baholari validligi omillari
32. Siyosiy tadqiqot natijalarini tahlil qilish va qo'llash tartibi
33. Kontent-analizni amalga oshirish metodikasi
34. Sotsiologik va jurnalistik intervyuning xarakterli xususiyatlari
35. Fokuslashgan intervyu va fokus-guruh
36. Marketing tadqiqotlarda reprezentativlikni ta'minlash muammolari

37.Sotsiologik so‘rov varaqasi (anketa) so‘rovning asosiy instrumenti sifatida
38.Sotsiologik tadqiqotlarda tanlashlarning matematik tahlili
39.Birlamchi o‘lchov protsedurasining tekshirishda ishonchlilik usullari
40.Hujjatlarni klassik tahlil qilish turlari
41.Sotsiologik tadqiqotda tushunchalarning operatsionalizatsiyasi chegaralari
42.Tadqiqot muammosi turlari va sotsiologik tadqiqot dasturida ularni formallashtirish yo‘llari
43.O‘lchash etalonlarini izlash
44.Monografik va tanlanma tadqiqot
45.Sotsiologik tadqiqotlarning tasniflash mezonlari va asosiy turlari

Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

V. Kurs ishi loyihasi bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar:

1. Panel tadqiqot metodologiyasi.
2. Nazariy, uslubiy va uslubiy tadqiqotlar.
3. Monitoring tadqiqotlari: metodologiya va texnologiyaning xususiyatlari.
4. Sotsiologik tadqiqotning tayyorgarlik bosqichi.
5. Sotsiologik tadqiqotlarda empirik ma'lumotlarni yig'ish bosqichi.
6. Sotsiologik tadqiqot dasturining nazariy va metodologik ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilish.
7. Miqdoriy va sifat usullari va uslubiy yo'nalishlari.
8. Sotsiologik tadqiqotlarda korrelyatsiya muammosi.
9. Sotsiologik tadqiqotda ob'ektga nisbatan tadqiqotchining pozitsiyasi.
10. Sotsiologik tadqiqotlarda axborotning “tozaligi” muammosi eng muhim metodologik muammo sifatida.
11. Sotsiologik nazariya, vosita, tadqiqotchi, suhbatdoshning ijtimoiy ob'ektlarga ta'siri va ularni o'rganish natijalari.
12. Sotsiologik tadqiqotlarda nazariya va empirik ma'lumotlar
13. Sotsiologiya tarixidagi metodologik paradigmalar va zamonaviy sotsiologik tadqiqotlar metodologiyasi.
14. Sotsiologik tadqiqotlarning psixologik jihatlari.
15. Respondent sotsiologik tadqiqotlarda axborot manbai sifatida (tipologiya, motivatsiya, javoblarning samimiyligi va izchilligini tekshirish).
16. Sotsiologiyada o'lchash va masshtablash tartibi.
17. Masshtab turlari, ularni qurish usullari.
18. Bogardus, Gutman, Likert, Thurstone shkalalari.

19.Semantik farqlash.
20.Sotsiologik tadqiqotlarda yordamchi uslubiy hujjatlar.
21.Anketa, standartlashtirilgan intervyu (yoki so'rov) yordamida ma'lumot to'plash
22.Namunalarni o'rganish metodologiyasi.
23.Sotsiologik tadqiqotlarda klaster tanlash.
24.Sotsiologik tadqiqotlarda tabaqalashtirilgan tanlama.
25.Tasodifiy, ehtimollik va tizimli tanlab olish.
26.Kvota tanlash nazariyasi va metodologiyasi.
27. Telefon so'rovining o'ziga xos xususiyatlari.
28.Standartlashtirilgan yuzma-yuz suhbat: metodologiya, texnika, protseduralar.
29.Erkin suhbat o'tkazish metodologiyasi va texnikasi.
30.Ekspert baholashlari.
31.Telefon so'rovlarining zamonaviy texnologiyalari. CATI tizimi.
32.Sotsiometrik so'rov kichik guruhlarni o'rganish usuli sifatida.
33.Sotsiometrik so'rov ma'lumotlarini qayta ishlash va tahlil qilish.
34.Eksperimental usul.
35.Sotsiologiyada kuzatish usuli.
36.Hujjatlarni o'rganish empirik ma'lumotlarni yig'ish usuli sifatida.
37.Kontentni tahlil qilish usuli: tartib, metodologiya, texnika.
38.Fokus-guruh usuli.
39.Keys tadqiqot usuli.
40.Sotsiologik va marketing tadqiqotlarida test usullari.
41.Ishbilarmonlik o'yinlari ijtimoiy muammolarni tashxislash va hal qilish usuli sifatida.
42.Biografik usul.
43.Saylovlarni bashorat qilish texnologiyasi.
44.Marketing tadqiqotlari: metodologiya, texnika va texnikaning xususiyatlari.
45.Mahsulot marketing tadqiqotlari, Hall testlari.
46.Media auditoriyasining marketing tadqiqotlari: Telemetriya va kundalik panellari.
47.Jamoatchilik fikrini monitoring qilish texnologiyasi.
48.Etnik guruhlar va milliy muammolarni o'rganish uslublari va usullarining xususiyatlari.
49.Norasmiy va deviant ijtimoiy guruhlarni o'rganish metodologiyasi, texnikasi va usullarining xususiyatlari.

50.Ijtimoiy tabaqalanishni o'rganish metodologiyasi, usullarining xususiyatlari.
51.Ijtimoiy-hududiy guruhlar va jamoalarni o'rganish metodologiyasi.
52.Sotsiologik ma'lumotlar va tadqiqot natijalarini taqdim etish shakllari.
53.Sotsiologik tadqiqotlar natijalarini tahlil qilish va izohlash.
54.Ijtimoiy prognozlash va loyihalash metodologiyasi.
55.Ijtimoiy hodisa va jarayonlarni modellashtirish metodologiyasi.
56.Xorijiy mamlakatlarda sotsiologik va marketing tadqiqotlari markazlari.
57.Sotsiologik tadqiqotlarni tashkil etish: mijozlar va jamoatchilik bilan ishlash.
58.Tadqiqot guruhi faoliyatini tashkil etish.
59.Sotsiologik markazlarda doimiy intervyu beruvchilar tarmoqlarini tashkil etish va ular bilan ishlash.
60.Suhbatdosh (ijtimoiy-demografik xususiyatlar, motivatsiya, tipologiya, mutaxassislik, sifatli ma'lumot to'plashdagi roli).
61. Intervyuni tayyorlash usullari.
62.Sotsiologik tadqiqot dasturini ishlab chiqish tajribasi
63.Standartlashtirilgan intervyu so'rovnomasini ishlab chiqish.
64.So'rov uchun kvota tanlashni yaratish va amalga oshirish metodologiyasi.
65.Respublika aholisini o'rganish uchun tabaqalashtirilgan hududiy kvotalar namunasini tuzish va amalga oshirish metodikasi
66.Ommaviy so'rov o'tkazish uchun namuna olish loyihasi
67.Muammoni o'rganish uchun bepul intervyularni ishlab chiqish va ulardan foydalanish tajribasi
68.Ekspert so'rovi va undan foydalanish tajribasi
69.Guruh munosabatlarining sotsiometrik so'rovini ishlab chiqish va undan foydalanish tajribasi.
70.Gazeta mazmunini o'rganish uchun kontent tahlilidan foydalanish tajribasi
71.Kuzatuv usuli va undan foydalanish tajribasi.
72.Muammoni o'rganish uchun fokus-guruhlarni tashkil qilish va ulardan foydalanish tajribasi.
73.Biografik usul asosida tadqiqot dasturini ishlab chiqish
74.Muammoni o'rganish uchun biografiyalarni tahlil qilish.
75.Mavzu bo'yicha hujjatli manbalarni tahlil qilish.
76.Sotsiologik so'rov ma'lumotlarini matematik va statistik usullar yordamida tahlil qilish.

77.Intervyu oluvchi sifatida shaxsiy tajribani tahlil qilish

3. **VI. Fan o'qitilishiningnatijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

– sotsiologik tadqiqotning mohiyati va mazmuni; sotsiologik tadqiqot bosqichlari va turlari; sotsiologik tadqiqot dasturi, uning tarkibi; gipoteza, uning turlari, gipotezani ilgari surish; tanlash, tanlash me'zonlari, tanlash turlari; o'lchash va shkalalar; birlamchi ma'lumotlar to'plash metodlari; ma'lumotlar to'plashning miqdoriy va sifatiy metodlari ***haqida tasavvurga ega bo'lishi;***

– tadqiqot dasturini tuzishni; tadqiqot muammosini nazariy tahlil qilishni; tadqiqot byudjeti hisob-kitobini tuzishni; strategik rejani ishlab chiqishni; sotsiologik tadqiqotning tashkiliy-protsedurasini ishlab chiqishni; tanlashni amalga oshirishni; yo'nalish xaritasi tuzish va undan foydalanishni; so'rov varaqasi tuzishni;so'rov varaqasi orqali tadqiqot o'tkazishni; intervyu kartochkasini yaratishni; respondentlar bilan intervyu o'tkazishni; hujjatlar mazmunini tahlil qilishni;kuzatishni tashkil qilish va uni amalga oshirishni; kuzatish varaqasi tuzishni; sotsiometrik varaqa (anketa) tuzishni ***bilishi va ulardan foydalana olishi***;

– sotsiologik tadqiqot o'tkazish; sotsial monitoring olib borish; tashkilot, muassasa, korxonalar bilan sotsiologik tadqiqot o'tkazish uchun buyurtmalar olish; sotsiologik tadqiqotlar asosida bashorat qilish va loyihalashtirish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.***

4. **VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:**

- muammoli ma'ruzalar;
- interfaol keyslar va assismentlar;
- munozarali mashg'ulot (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- kichik guruhlarda ishlash;
- RR-taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

5. **VIII. Kreditlarni olish uchun talabalar:**

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish vajoriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

6. **Asosiy adabiyotlar:**

1. Санжар Юлдашев. Социологик тадқиқот методологияси. - Т.: Тошкент ислом университети, 2018. - 228 б.
2. Юлдашев С.Р. Социологик анкета тузиш назарияси ва амалиёти. Илмий-услубий қўлланма. – Тошкент: Yoshlar nashriyot uyi, 2020. 72 б.
3. Bekmurodov M. O'zbekistonda jamoatchilik fikri. – Toshkent: Fan, 1999.

4. Добреньков В.И. Кравченко А.И. Фундаментальная социология. 3-том. Методика и техника исследования. – М.:ИНФРА-М, 2009. – 768 с.
5. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности. – М.:Омега-Л, 2007. – 567 с

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli Farmoni. // Xalq so'zi. 29 yanvar 2022 yil.
2. Белановский С.А. Глубокое интервью. Уч. пособие. - Москва.: Никколо-Медиа, 2001
3. Jamoatchilik fikrini sotsiologik tadqiqotlar asosida o'rganish. Metodik qo'llanma. "Ijtimoiy fikr" markazi. T.: 1998. - 66 b.
4. Методология и методы социологического исследования: учебник / под ред. В. И. Дудиной, Е. Э. Смирновой; С.-Пепербю госю ун-т.— СПб.: Изд-во СПбГУ, 2014. — 388 с
5. Масленников Е.В. Экспертное знание: Интеграционный подход и его приложение в социологическом исследовании. - Москва., 2001
6. Морено Дж. Социометрия: экспериментальный метод и наука об обществе. – Москва.,2001
7. Батыгин Г.С. Лекции по методологии социологических исследований. М.: "Российский университет дружбы народов", 2008. С. 353.
8. Добриенков В.И., Кравченко А.И. Методы социологического исследования. М.: "Инфра-М", 2004. С. 767
9. Никандров В. В. Вербально-коммуникативные методы в психологии. СПб.: Речь, 2002.Осипов Г.В. Методы измерения в социологии. Москва : Наука , 2003

Internet saytlari:

1. www.irbwatch.org.
2. www.websm.org
3. www.Treatment.org
4. www.thoughtfield.com
5. http://www.pollster.com
6. www.gallup.com
7. www.streamlinesurveys.com
8. www.zogby.com
9. www.knowledgenetworks.com

7. Fan dasturi Srarof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti O'quv uslubiy Kengashining 2024 yil "24" 08 dagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.

8. **Fan modul uchun mas'ullar:**
Z.Xujanov– SamDU, "Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi assistenti.

9. **Taqrizchilar:**
Yu.G'.Salimov Samarqand viloyati kambag'allikni qisqartirish va bandlik bosh boshqarmasi boshlig'i o'rinbosari, sotsiologiya fanlari nomzodi (tashqi).

M.Sherov – SamDU, "Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi dotsent (ichki)

Sotsiologiya va ijtimoiy ish kafedrasi mudiri: **dots. I.Negmatov**

Psixologiya va ijtimoiy siyosiy fanlar fakulteti,dekani: **prof. A.Aymatov**

SamDU o'quv ishlari bo'yicha prorektor: **prof. A.Soleev**

"Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi o'qituvchisi Z.B.Xujanov tomonidan tayyorlangan 60311000-Sotsiologiya ta'lim yo'nalishi uchun tuzilgan "Sotsiologik tadqiqotlar metodlogiyasi, metodi va texnikasi" o'quv fani dasturiga

TAQRIZ

Ushbu fan talabalarga empirik sotsiologik tadqiqotlar to'g'risidagi bilimlarini shakllantirib, olingan bilimlari asosida konkret sotsiologik tadqiqotlar o'tkazish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga tadqiqot dasturi tuzish, ma'lumotlarni qayta ishlash va olingan ma'lumotlarni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy muammolarni sotsiologik tadqiqotlar nuqtai nazaridan o`rganish, olingan ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish, amaliy taklif va tavsiyalarni ilgari surish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. "Sotsiologik tadqiqotlar metodlogiyasi, metodi va texnikasi" fanining turli yo'nalishlardagi nazariy-metodologik asoslari, fanning asosiy tushuncha, kategoriyalari va qonunlari, shaxs va uning ijtimoiylashuv jarayoni, sotsial guruhlar tasnifi, jamiyat a'zolarining ijtimoiy mavqesi, ijtimoiy-siyosiy jarayonlar ma'lum bir qonuniyatlar asosida kechishi, jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy jarayonlarning o'zaro bog'liqlikda ekanligini yaxlit idrok etishi hamda jamiyat rivojining asosiy omillarini boyitishga yo`naltirilgan.

Ushbu fan doirasida turli ijtimoiy-madaniy hodisalarni holis qiyosiy taqqoslash, zamonaviy jamiyatdagi mavjud ijtimoiy muammolardan ustuvorlarini aniqlash va ularni ob'ektiv tahlil qilish, muayyan hodisa va voqealarga kishilarning shaxsiy munosabatlarini o'rganishga qaratilgan empirik tadqiqotlarda ishtirok etish, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy sohalarda o'tkazilgan amaliy natijalaridan foydalana olish hamda sotsiologik tadqiqotlarning zamonaviy konsepsiyalari va modellari kabi masalalar bayoni atroflicha o`rganiladi.

Mazkur o`quv fan dasturi o`quv dasturlariga qo`yilgan talablar asosida tuzilgan bo`lib, bandlari mantiqan to`g`ri joylashtirilgan. O`quv fan dasturining asosiy qismida sotsiologik tahlil, jamiyatdagi voqea, jarayon va hodisalarni amaliy tadqiqot metodlari asosida tadqiq qilish, nazariy sotsiologiya va amaliy sotsiologik tadqiqot o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash, mustaqil sotsiologik tadqiqotlarni tashkil qilish, o'tkazish, olingan ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish, amaliy taklif va tavsiyalarni ilgari surish ko'nikmalarini bilim va malakaini o`rganish masalalari yoritilgan.

Albatta, usbu O`quv dasturining o`ziga xos kamchiliklari ham mavjud. Ammo bu kamchiliklar yaratilgan o`quv fan dasturining mohiyati va mazmuniga ta`sir etmagan. Shuning uchun ushbu fanning o`quv dasturi Sh.Rashdov nomidagi Samarqand davlat universiteti o`quv-uslubiy kengashiga tasdiqlash uchun tavsiya etaman.

Viloyat Mahalla va oilani qo'llab-quvvatlash boshqarmasi "Bandlikka ko'maklashish, tadbirkorlik va oilaviy biznesni rivojlantirish" bo'limi boshlig'i, sotsiologiya fanlari nomzodi **Salimov Yu.G'.**

"Sotsiologiya va ijtimoiy ish" kafedrasi o'qituvchisi Z.B.Xujanov tomonidan tayyorlangan 60310400– Sotsiologiya ta'lim yo'nalishi uchun tuzilgan "Sotsiologik tadqiqotlar metadologiyasi va texnikasi" o'quv fani dasturiga

TAQRIZ

Ushbu fan talabalarga empirik sotsiologik tadqiqotlar to'g'risidagi bilimlarini shakllantirib, olingan bilimlari asosida konkret sotsiologik tadqiqotlar o'tkazish imkoniyatini beradi. Shu bilan birga tadqiqot dasturi tuzish, ma'lumotlarni qayta ishlash va olingan ma'lumotlarni tahlil qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy muammolarni sotsiologik tadqiqotlar nuqtai nazaridan o'rganish, olingan ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish, amaliy taklif va tavsiyalarni ilgari surish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. "Sotsiologik tadqiqotlar metodlogiyasi va texnikasi" fanining turli yo'nalishlardagi nazariy-metodologik asoslari, fanning asosiy tushuncha, kategoriyalari va qonunlari, shaxs va uning ijtimoiylashuv jarayoni, sotsial guruhlar tasnifi, jamiyat a'zolarining ijtimoiy mavqesi, ijtimoiy-siyosiy jarayonlar ma'lum bir qonuniyatlar asosida kechishi, jamiyatda sodir bo'layotgan ijtimoiy jarayonlarning o'zaro bog'liqlikda ekanligini yaxlit idrok etishi hamda jamiyat rivojining asosiy omillarini boyitishga yo'naltirilgan.

Ushbu fan doirasida turli ijtimoiy-madaniy hodisalarni holis qiyosiy taqqoslash, zamonaviy jamiyatdagi mavjud ijtimoiy muammolardan ustuvorlarini aniqlash va ularni ob'ektiv tahlil qilish, muayyan hodisa va voqealarga kishilarning shaxsiy munosabatlarini o'rganishga qaratilgan empirik tadqiqotlarda ishtirok etish, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va ma'naviy sohalarda o'tkazilgan amaliy natijalaridan foydalana olish hamda sotsiologik tadqiqotlarning zamonaviy konsepsiyalari va modellari kabi masalalar bayoni atroflicha o'rganiladi.

Mazkur o'quv fan dasturi o'quv dasturlariga qo'yilgan talablar asosida tuzilgan bo'lib, bandlari mantiqan to'g'ri joylashtirilgan. O'quv fan dasturining asosiy qismida sotsiologik tahlil, jamiyatdagi voqea, jarayon va hodisalarni amaliy tadqiqot metodlari asosida tadqiq qilish, nazariy sotsiologiya va amaliy sotsiologik tadqiqot o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash, mustaqil sotsiologik tadqiqotlarni tashkil qilish, o'tkazish, olingan ma'lumotlarni qayta ishlash, tahlil qilish, amaliy taklif va tavsiyalarni ilgari surish ko'nikmalarini bilim va malakaini o'rganish masalalari yoritilgan.

Albatta, usbu O'quv dasturining juziy kamchiliklari ham mavjud. Ammo bu kamchiliklar yaratilgan o'quv fan dasturining mohiyati va mazmuniga ta'sir etmagan. Shuning uchun ushbu fanning o'quv dasturi Sh.Rashdov nomidagi Samarqand davlat universiteti o'quv uslubiy kengashiga tasdiqlash uchun tavsiya etaman.

Sh.Rashidov nomidagi SamDU
Sotsiologiya va ijtimoiy
kafedrasi dotsenti **M.B.Sherov**